

28. Ohrožení dětí a mládeže prostředím

Životní prostředí lze charakterizovat jako prostor, který člověka obklopuje, v němž je člověk ve vzájemném působení tj. ne člověka působí svými podněty, ovlivňuje jeho vývoj a člověk na tyto podněty reaguje, přizpůsobuje se jim a také prostředí svou aktivitou zpětně mění. Prostředí je historicky utvářející se **systém jako produkt oboustranných vztahů společnosti a přírody**.

Vztah prostředí a člověka lze vymezit následovně:

- **člověk – příroda:** -zahrnuje vzájemné působení člověka s živou i neživou přírodou
- **člověk – kultura:** - má těžiště v uspokojování kulturních, materiálních a duchovních hodnot
- **člověk – lidé:** představuje interpersonální vztahy

Typy prostředí

Podle velikosti prostoru:

- *makroprostředí* – prostor, který vytváří podmínky pro existenci celé společnosti
- *regionální prostředí* – představuje širší sociální skupinu na rozsáhlejší teritoriu
- *lokální prostředí* – prostor spojený zpravidla bydlištěm-městská čtvrť, obec
- *mikroprostředí* – bezprostřední prostor, v němž jedinec pobývá – rodina, škola

Podle povahy realizované činnosti

- *pracovní* – dílny, haly, kanceláře
- *obytné*
- *rekreační*

Z hlediska podílu člověka na podobě daného prostředí

- *přirozené*
- *umělé*

Podle charakteru (obsahu prvků)

- *přírodní* – tvoří je živá a neživá příroda, toto prostředí již dávno není jen výtvozem přírody, ale projevuje se tu jak pozitivní, tak negativní zásah člověka
- *společenské* – jeho tvůrci jsou samotní lidé, je dáno uspořádáním společenského systému, v němž hrají dominující úlohu vazby uvnitř společnosti. Sociální prostředí charakterizuje hustota a rozmístění obyvatel, etnické, věkové, vzdělanostní a další struktury
- *kulturní* – je spjata se společenským prostředím a tvoří ho všechny hmotné i nemateriální výsledky lidské aktivity

Z pedagogického hlediska je problém frekvence a jednostrannost prostředí. Největší frekvence vlivu prostředí bude v mikroprostředí (v rodině, škole). Jednostrannost, či pestrost podnětů se projevuje třeba např. v rodině, která žije určitým druhem sportu, nepochybně poskytuje lepší podmínky pro výchovu než to, kde se o dítě nikdo nestará

V novém století nabývá význam **globální prostředí**, jehož rysem je především prudký rozvoj komunikačních a informačních technologií, což by mělo usnadnit komunikaci mezi jednotlivými kulturami a jejich vzájemný kontakt, na druhé straně se projevuje i **negativními vlivy**

- *uniformita výrobků spotřeby* – projevuje se na světovém trhu
- *amerikanizace životního stylu a kultury* – státy se tomu začínají již bránit
- *demoralizační vliv masmédií* - nabídka porno na internetu, propagace násilí a terorismu, návody na výrobu výbušnin.....
- *únik mozků* – ze zemí slabých do vyspělých ekonomik
- *vysoké nároky na výkon* – způsobují psychický tlak
- *diferenciace populace* - bohatí – chudí, nůžky se více rozevírají

- *populační nerovnováha* – v rozvojových zemích děcek jak šlupek, ve vyspělých státech jsou ženské chytřejší
- *ekologické havárie* – mohou mít sice regionální povahu, ale ve světovém měřítku nedozírné následky
- *oslabení významu rodiny pro celý život jednotlivce* – když se pár rozvede, tak se celkem nic neděje
- *rozvoj terorismu a organizování zločinu*
- *preference ekonomických zájmů před sociálními* – hlavně abych vydělal a po mě potopa

Každé **prostředí** má **dvě stránky**:

- *materiální (prostorová, věcná)* – je dána tím, jaký prostor prostředí vymezuje, jaký je jeho stav a úroveň technické vyspělosti
- *sociálně psychickou* – jedná se o osobnostně vztahovou stránku, kterou tvoří lidé v daném prostoru, jejich vztahy a struktura

Vliv prostředí může na člověka působit jak pozitivně (ve smyslu žádoucích norem), tak negativně (v rozporu s nimi).

Vlivy prostředí mohou jednání člověka:

- podpořit nebo být překážkou
- formovat – vyučování, výchova
- motivovat, mít signální funkci – anticipačně vyvolávat určité jednání

V souvislosti prostředí s výchovou lze uvést **dvě funkce prostředí :**

situační – každá výchovná operace se realizuje ve zcela konkrétním prostředí, kde prostředí vytváří jakési pozadí výchovného děje. V tomto smyslu pak může být prostředí pro výchovnou situaci **pozitivní** nebo **negativní**

formativní (výchovná) – jedná se o výchovnou funkci – konkrétní prostředí velmi mocně ovlivňuje jednání a podílí se na rozvoji osobnosti. Jednání dětí i dospělých se mění podle toho jak se mění prostředí

Lokální prostředí – je neodlučitelné od života každého jednotlivce. Je to prostředí, s nímž jedinec přichází pravidelně a bezprostředně do kontaktu v každodenním životě. Zahrnuje nejen přírodní kvality prostředí, ale také celý systém institucí sloužící ke společenskému životu, vztahy mezi lidmi, sociální normy a hodnoty, vzory chování, prostor pro činnost ve volném čase. Jedná se zejména o město, vesnice, městskou část atd.

Skupinové prostředí: je spojeno s vrstevnickou skupinou, což znamená, že její členové jsou přibližně ve stejné věku, narodily s v historicky stejné době a jejich vývoj probíhá přibližně za stejných okolností. Vrstevnické skupiny mají značný vliv na rozvoj osobnosti a to jak v pozitivním, tak negativním směrem. Na jedné straně tyto skupiny uspokojují své potřeby – relaxace, zábava, uvolnění. Skupiny mají své cíle, vnitřní hierarchii a způsob komunikace. Hierarchie je více méně náhodná bez nějakého řízení, projevuje se zde první začlenění jedince do skupiny. Problémem z pedagogického hlediska jsou skupiny asociální a sociálně deviantní. Pro současnost společnost je typický nárůst deviačních projevů (trestná činnost)

Volno časové prostředí - poskytuje nejrozumnější příležitosti pro rozvoj člověka. Záleží, jak jedinec s volným časem naloží